Vejledning til at klage over afslag på stemmetræning som transperson

Udarbejdet af Max Maskell fra LGBT+ Danmark, marts 2025

Overordnet om ret til stemmetræning

Du kan som transperson have ret til kønsbekræftende stemmetræning fra kommunen. Det er ikke noget, der har noget at gøre med behandling i et Center for Kønsidentitet, da det er kommunens egen forpligtelse til at give specialundervisning til voksne, der har brug for det, der gør at de skal tilbyde stemmetræning til transpersoner med kønsinkongruente stemmer.

Det fremgår af lov om specialundervisning for voksne § 1, at kommunalbestyrelsen skal sørge for, at:

personer med fysiske eller psykiske handicap, der bor eller længerevarende opholder sig i kommunen, efter undervisningspligtens ophør kan få specialundervisning og specialpædagogisk bistand, der tager sigte på at afhjælpe eller begrænse virkningerne af disse handicap (kompenserende specialundervisning).

Det fremgår af bekendtgørelse om specialundervisning for voksne § 1, at:

Specialundervisning for voksne er tilbud, der er målrettet personer, der som følge af fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse har behov for særlig tilrettelagt undervisning og rådgivning for at afhjælpe eller begrænse virkningerne af funktionsnedsættelsen, og som ikke kan modtage relevante tilbud med samme formål efter anden lovgivning. Tilbuddet gives ikke til personer, der er indlagt på sygehuse.

Stk. 2.Tilbuddet skal kunne medvirke til at forbedre deltagerens mulighed for at benytte kompenserende strategier, metoder og hjælpemidler, der øger deltagerens mulighed for aktiv deltagelse i samfundslivet.

Definitionen af fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse eller handicap uddybes ikke i loven, men

skal fortolkes i overensstemmelse med Handicapkonventionen, der er ratificeret af Danmark.

Handicapkonventionens artikel 1 definerer handicap således:

"Personer med handicap omfatter personer, der har en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre."

Hvorvidt en uoverensstemmelse imellem ens kønsidentitet og stemme/tale er et handicap, der er omfattet af lov om specialundervisning for voksne § 1, afhænger derfor af,
1) om der er tale om en langvarig fysisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre, og
2) om en særlig tilrettelagt undervisning og rådgivning for at afhjælpe eller begrænse virkningerne af funktionsnedsættelsen kan medvirke til at forbedre deltagerens mulighed for at benytte kompenserende strategier, metoder og hjælpemidler, der øger deltagerens mulighed for aktiv deltagelse i samfundslivet.

I den vedlagte bilag 1, der indeholder en udtalelse fra Center for Specialundervisning i Københavns Kommune, beskriver logopæder det faglige grundlag for, hvorfor man i Københavns Kommune anser uoverensstemmelsen imellem kønsidentitet og stemme/tale som en funktionsnedsættelse, der i mødet med samfundet og uden behandling kan blive forværret, men som ved behandling kan forbedres og øge personens mulighed for at deltage i samfundslivet på lige fod med andre.

Særligt om diskriminationssager

Der kan være tale om diskrimination på baggrund af kønsidentitet, hvis du bliver behandlet ringere end andre i samme situation som dig på grund af din kønsidentitet. Hvis der er tale om diskrimination fra kommunens side i forbindelse med afslag på stemmetræning, er det i strid med ligestillingsloven, og du kan måske få erstatning eller dækket dine udgifter til betaling af talepædagog, hvis du klager til Ligebehandlingsnævnet.

Hvorvidt der er tale om diskrimination handler om, hvorvidt du kan bevise, at andre der var i samme situation som dig fik stemmetræning, og at du blev afvist, fordi du er transkønnet. Vi ved endnu ikke, om det er nok at bevise, at andre fik stemmetræning af andre grunde, eller om du skal bevise, at ciskønnede personer med behov for kønsbekræftende stemmetræning fik stemmetræning, mens du blev afvist fordi du var transkønnet. Det finder vi ud af, når de første klagesager bliver prøvet.

Hvis du har fået stemmebåndsoperation, men er blevet nægtet efterbehandling, fordi du er transkønnet, opfordrer vi kraftigt til, at du går igennem de nedenstående trin og klager over din sag. I så fald er der nemlig en god sandsynlighed for, at du er blevet udsat for diskrimination. Det skyldes, at stemmetræning er nødvendig for at bevare stemmens funktion efter stemmebåndskirurgi, hvilket både ciskønnede og transkønnede personer har brug for efter en stemmebåndsoperation. Hvis man bliver nægtet adgang til stemmetræning efter en stemmebåndsoperation som transkønnet, mens ciskønnede patienter tilbydes stemmetræning, er det derfor en sag, der er værd at prøve ved Ligebehandlingsnævnet eller domstolene.

Hvad kan du gøre, hvis du som transperson får afslag på stemmetræning?

Hvis du vil klage over afslaget, både for din egen og for andres skyld, er det vigtigt, at du følger alle klagetrinnene i det følgende, så du har en sag at gå videre med. Hvis du ikke får noget på skrift med det samme og hvis du misser klagefristerne, kan det være svært at føre din sag senere.

Får du et afslag på stemmetræning som transperson kan du derfor gøre følgende:
1) Få et skriftligt afslag
2) Bed eventuelt om en mere fyldestgørende begrundelse
3) Klag til klagenævnet for specialundervisning for voksne
4) Bed om aktindsigt i dokumenterne i din sag
5) Tag sagen videre til domstolene igennem advokat eller ligebehandlingsnævnet, eventuelt igennem Institut for Menneskerettigheder

Hvert punkt vil blive gennemgået i det følgende.

1. Få et skriftligt afslag

Mange oplever ikke at få et skriftligt afslag, men blot mundtligt eller telefonisk at få at vide, at det ikke er noget, der bliver tilbudt i denne kommune og at der ikke kan søges om det. Men du har ret til et skriftligt afslag med en begrundelse. Du kan skrive direkte til kommunen eller du kan finde kommunens kommunikationscenter og skrive til dem, at du har ansøgt om stemmetræning på baggrund af en kønsinkongruent stemme, at du har fået et mundtligt afslag på at få tilbudt stemmetræning, og at du i henhold til forvaltningsloven § 23 vil bede om en skriftlig begrundelse

for afslaget. Det er vigtigt, at du skriver det til dem inden der er gået 14 dage fra du fik det at vide mundtligt, da de ellers ikke er forpligtede til at give dig en skriftlig afgørelse.

Du kan for eksempel skrive:

”Hej, jeg var til samtale/snakkede telefonisk med xx (skriv navn på person og sted) den xx (skriv dato) hos jer, fordi jeg har søgt om stemmetræning til afhjælpning af min kønsinkongruente stemme. Jeg fik at vide mundtligt til samtalen, at jeg ikke kunne få tilbudt stemmetræning. Jeg forstår det som en afgørelse, som er blevet givet mig mundtligt, og i henhold til forvaltningsloven § 23 vil jeg bede om en skriftlig begrundelse på afslaget.”

Derefter skal de give en skriftlig begrundelse snarest muligt, og senest indenfor 14 dage efter at du har bedt om det.

2. At bede om en fyldestgørende begrundelse

Hvis du at få en skriftlig begrundelse hvor der for eksempel bare står ”Vi har ikke vurderet, at du har et behov for stemmetræning, der kan afhjælpes igennem vores tilbud” eller andet, der ikke forklarer hvorfor lige præcis du ikke kan få stemmetræning, kan du klage over afgørelsen og bede om at få en mere fyldestgørende begrundelse. Der skal enten stå, at det er fordi, de slet ikke tilbyder stemmetræning til transkønnede personer eller hvorfor de ikke mener, at lige præcis du kan tilbydes stemmetræning. Det kan du skrive tilbage til kommunen og bede om.

3. Klag til Klagenævnet for Specialundervisning for Voksne

Klagenævnet for Specialundervisning for Voksne behandler klager over kommunens afgørelser om stemmetræning. Vi ved allerede, at klagenævnet for specialundervisning tidligere har sagt, at de ikke kan tage stilling til, om man bør få stemmetræning eller ej, så du kan forvente at få et nej. Alligevel er det vigtigt, at du klager inden klagefristen udløber, for ellers kan det være svært at få lov til at tage din sag videre. Det kan også være, at du er blevet afvist af en ulovlig grund, eller at du ikke er blevet tilbudt udredning, og i så fald kan det være, at Klagenævnet siger ja til at behandle din klage.

Det er meget vigtigt, at du sender klagen afsted til klagenævnet inden 4 uger efter, at du har modtaget afgørelsen fra kommunen. Får du ikke gjort det inden de 4 uger, kan det betyde, at du ikke senere kan klage videre over afgørelsen.

Du kan læse mere om, hvordan du klager, her: https://ast.dk/naevn/klagenaevnet-for-specialundervisning/oplysninger-for-borgere/hvis-du-vil-klage/hvordan-klager-du/afgorelse-om-specialundervisning-for-voksne/hvordan-klager-du-over-kommunens-afgorelse-om-specialundervisning-for-voksne

4. Bed om aktindsigt i dokumenterne i din sag

Hvis du ikke er sikker på, at du har alle dokumenterne i din sag ved kommunen, kan du skrive til kommunen og bede om aktindsigt i din sag. Det gør du blot ved at skrive til kommunikationscentret eller til kommunen og sige, at du ønsker aktindsigt i din sag. Det kan for eksempel se sådan ud:

”Til (kommunen/kommunikationscentret)

Jeg ønsker at bede om aktindsigt i alle akter i min sag ved kommunen angående min ansøgning om tildeling af stemmetræning og kommunens vurdering og afgørelse i forbindelse hermed, herunder telefonnotater.

Med venlig hilsen
(navn, cpr-nummer)”

5. Tag sagen videre til domstolene igennem advokat eller ligebehandlingsnævnet, eventuelt igennem Institut for Menneskerettigheder

Når du har gjort alt det ovenstående og fået svar på din klage ved Klagenævnet for Specialundervisning, kan du samle de dokumenter, du har fra kommunen og dem, du har fra klagenævnet og tage kontakt til en advokat eller Institut for Menneskerettigheder og høre, om de vil hjælpe dig med at føre din klagesag ved ligebehandlingsnævnet eller domstolene.

Du kan kontakte Institut for Menneskerettigheder igennem deres diskriminationslinje: Diskriminationslinjen | Institut for Menneskerettigheder

Du kan kontakt advokat Nikolaj Nielsen, hvis du har fået afslag ved Klagenævnet for Specialundervisning og er interesseret i at føre sagen ved domstolene: Kontra Advokater